

НОВІ ВИДАННЯ

Ілля Давіденко

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ ШИРОКОЇ ДИСКУСІЇ.

Тематичний блок «Історіографія української філософії: традиція та перспективи» (*Філософська думка*, (3), 2024)

Восени вийшло друком число 3 «Філософської думки», присвячене історіографії української філософії. За традицією журналу тема числа відповідає головному тематичному блоку, котрий цього разу складається (без урахування переднього слова) з п'яти статей і становить майже дві третини обсягу числа.

Науковим редактором, а також автором переднього слова до блоку став Сергій Йосипенко, а авторами матеріалів – співробітники відділу історії філософії України Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАНУ¹. Підсумовуючи роботу останніх трьох десятиліть із переосмислення історіографії української філософії, С. Йосипенко описує зміст і задум опублікованих матеріалів так: «Всі ці процеси не могли не спонукати до перегляду ідейних настанов історіографії української філософії, а також особливостей її становлення і розвитку як філософського дискурсу, окремі аспекти яких розкривають статті тематичної добірки цього числа “Філософської думки”» [Йосипенко 2024а: 6]. Необхідність переосмислення підходів, що панують нині в історіографії української філософії, особливо яскраво, на мою думку, випливає зі статті С. Йосипенка. Він розглядає три проекти дослідження історіографії філософії, реалізовані в Україні протягом останніх чотирьох десятиліть². Головним із висновків цього автора, на нашу думку, є незастосовність провідних історіографічних підходів ХХ ст. (Дмитра Чижевського і Вілена Горського) у суспільно-політичному, загальнофілософському та інституційному контекстах сучасної історії української філософії [Йосипенко 2024b: 20-23]. Серед іншого, така незастосовність створює умови для постання нових історіографічних підходів, що відповідали би запитам сучасної філософської спільноти й, ширше, громадянського суспільства України.

© І. Давіденко, 2025

¹ Див.: [Йосипенко 2024b; Волковський 2024; Терлецький 2024; Шеремета 2024; Філіпенко 2024].

² Ідеться про проект «Історії історико-філософської науки», що реалізувався під керівництвом Ю. Кушакова у 1980–2000-х рр.; дослідження Сергія Руденка щодо «пострадянських методологічних підходів до історії української філософії (2012)»; і українську частину «двостороннього проекту “Філософія в системі національної культури: порівняльний аналіз історико-філософських досліджень в Білорусі та Україні” (2011–2012)» (керівники Володимир Євровський і Сергій Йосипенко) [див.: Йосипенко 2024b: 7-8].

Наступні статті блоку, натомість, подають певне уявлення про напрями, в яких може розгортатися пошук цих нових підходів. Наприклад, стаття Володимира Волковського переконливо доводить необхідність радикального переосмислення наявного канону³ історії української філософії, в якому дивним чином майже не присутній Празький період розвитку української філософії ХХ ст. Але ж цей період був дуже плідний, насичений текстами, дискурсами й інституціями, що мали значний вплив на подальше становлення української думки ХХ ст. [Волковський 2024: 47-48].

Стаття Віталія Терлецького на матеріалі рецензій на ключові історико-філософські праці Дмитра Чижевського реактуалізує тему перетинів еміграційно-діаспорної й «материкової» української філософії ХХ ст. І хоча представленість релевантних темі статті матеріалів у ній не є вичерпною, автору вдається продемонструвати значущість контексту, чи не цілком ігнорованого наявним канonom і найпоширенішими нині історіографічними підходами.

Зрештою, мабуть, жодна зі статей блоку так гостро не вказує на потребу переглянути теперішній великий наратив і канон історії української філософії (передовсім, ХХ ст.), як стаття Оксани Шеремети, в якій авторка звертається до тематики мало представленого в згаданому наративі феномену раннього українського неотомізму⁴. Блок завершується текстом Наталії Філіпенко, який демонструє необхідність скрупульозної каталогізації й осмислення зробленого й відкритого протягом останніх трьох десятиліть функціонування історії й історіографії української філософії за доби Незалежності в різних інституційних осередках.

І про блок у цілому, і про кожен окремий текст можна й варто говорити багато (і я маю надію, що з часом будуть організовані публічні презентації або інші формати публічного обговорення відповідних матеріалів). Проте головним, на мою думку, є те, що всі тексти розглядуваного блоку – іноді прямо, а іноді через своєрідну недосказаність – закликають читачів і передовсім колег із історико-філософського цеху не просто до індивідуального переосмислення, а й до ширшої наукової дискусії про шлях, пройдений історією української філософії за останні три десятиліття, та про її подальші цілі.

Саме задля сприяння такій широкій дискусії науково-архівний центр «Archivum Sententiarum» у співпраці зі СТУІФ і журналом *Sententiae* ініціюють спільний дослідницько-видавничий проєкт з досліджень, присвячених історії української філософії за доби Незалежності. Маємо надію, що спільними зусиллями представників усіх поколінь дослідників нам вдасться наблизитися до створення комплексного й нюансованого бачення тих множинних змін і трансформацій, які пережила царина за останні 34 роки. Зрештою, як слушно зауважив з приводу інтересу до переосмислення ідейних засад і окремих сюжетів національної історії філософії С. Йосипенко, «Важко прогнозувати, чи обернеться цей інтерес “перевідкриттям” історії українсь-

³ Наразі залишімо осторонь загальне питання про якість цього канону.

⁴ Правду кажучи, тематика української філософії, що розвивалася у ХХ ст. осередками й окремими мислителями, пов'язаними з УГКЦ і РКЦ, є загалом чи не найбільшою прогалиною в наших знаннях. Тож принагідно до цієї тематики, як і в переважній більшості розвідок з української філософії доби Розстріляного Відродження, найчастіше йдеться саме про *відкриття* відповідних текстів, інституцій і постатей, які взагалі або майже ніколи не потрапляли у поле уваги сучасних дослідників. Ці прогалини природно й неминуче ставлять під сумнів обгрунтованість будь-яких загальних концепцій, рефлексій тощо.

кої філософії, проте є всі підстави твердити, що він відкриває перед історіографією української філософії нові перспективи» [Йосипенко 2024b: 23].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Волковський, В. (2024). Від народу до нації: празький період історії української політичної філософії. *Філософська думка*, (3), 27–54. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.027>
- Йосипенко, С. (2024a). Передне слово : Історіографія української філософії: традиція та перспективи. *Філософська думка*, (3), 5-6. <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/754>
- Йосипенко, С. (2024b). Історіографія української філософії та дослідження історіографії філософії в Україні. *Філософська думка*, (3), 7-26. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.007>
- Терлецький, В. (2024). Контекстуалізація історико-філософської концепції Д. Чижевського: від «Філософії на Україні» (1926) до «Нарисів з історії філософії на Україні» (1931). *Філософська думка*, (3), 55-79. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.055>
- Філіпенко, Н. (2024). Основні напрями досліджень філософської спадщини київської духовної академії початку ХХ століття у Національному університеті «Києво-Могилянська академія». *Філософська думка*, (3), 96-125. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.096>
- Шеремета, О. (2024). Історіографія раннього неотомізму та дослідження поглядів українських неотомістів першої половини ХХ століття. *Філософська думка*, (3), 80-95. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.080>

Одержано 14.01.2025

REFERENCES

- Filipenko, N. (2024). The main directions of research on the philosophical heritage of the early 20th century Kyiv Theological Academy at the National University of “Kyiv-Mohyla Academy” [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (3), 96-125. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.096>
- Sheremeta, O. (2024). The historiography of early Neo-Thomism and the study of the views of Ukrainian Neotomists of the first half of the XX century. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (3), 80-95. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.080>
- Terletsky, V. (2024). Contextualization of D. Chyzhevsky's historical-philosophical concept: from Philosophy in Ukraine (1926) to Essays on the History of Philosophy in Ukraine (1931). [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (3), 55-79. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.055>
- Volkovskiy, V. (2024). From people to nation: the Prague period of the history of Ukrainian political philosophy. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (3), 27-54. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.027>
- Yosypenko, S. (2024a). Foreword: Historiography of Ukrainian Philosophy: Tradition and Perspectives. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (3), 5-6. <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/754>
- Yosypenko, S. (2024b). The historiography of Ukrainian philosophy and the studies in historiography of philosophy in Ukraine. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, (3), 7-26. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.007>

Received 14.01.2025

Illia Davidenko

On the perspective of a broader discussion. The section “Historiography of Ukrainian Philosophy: Tradition and Prospects” (*Filosofska Dumka*, (3), 2024)

Review of the section «Historiography of Ukrainian philosophy: tradition and perspectives» (*Filosofska Dumka*, (3), 2024)

Ілля Давіденко

Про перспективу широкої дискусії. Тематичний блок «Історіографія української філософії: традиція та перспективи» (*Філософська думка*, (3), 2024)

Огляд тематичного блоку «Історіографія української філософії: традиція та перспективи» (*Філософська думка*, (3), 2024).

Illia Davidenko, Postgraduate student, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Ілля Давіденко, аспірант Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

e-mail: illia.davidenko@gmail.com
